

Sotsiaalainete lõimimine III kooliastmes

Pädevus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus:

- 1) suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat;
- 2) vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning käituda nendega kooskõlas;
- 3) ära tunda kultuurilist eripära;
- 4) järgida üldtunnustatud käitumisreegleid;
- 5) olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust;
- 6) kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 7) tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid;
- 8) tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et **põhikooli lõpuks õpilane:**

- 1) mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ning kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- 4) huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- 6) teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need ei alanda inimväärikust;
- 7) käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- 9) hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Kõik sotsiaalvaldkonna õppeained on toeks õppija enesemääratluse ja sotsiaalse toimetuleku oskuse kujundamisele ning arusaamisele ühiskonna toimimise põhimõtetest. Selle eesmärgi saavutamist toetab ainevaldkonnasisene lõimimine, millega taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub enesesse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Tal on tõhusad oskused ja valmidus ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Inimeseõpetuses käsitletavaid teemasid saab seostada ajaloo ning ühiskonnaõpetuses käsitletavate teemadega.

Eesmärk	Ajalugu	Ühiskonnaõpetus	Inimeseõpetus
Õpilasel areneb suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi.	Õpilane mõistab ajalooperioodide mõju inimesele, osates iseloomustada keskaja, uusaja ja uusima aja ühiskonda ning selles toimunud muudatusi. Inimeste eluolu, nende võimalus saada täisväärtuslikku toitu; igaühe vastutus oma elu eest (talupoeg, feodaal, linlane, vaimulik jne). Õpilane oskab näha teo ja tagajärje vahelist seost (nt Martin Luther, Galileo Galilei, Napoleon, Adolf Hitler, Mihhail Gorbatšov jt). Õpilane oskab näha ennast ajaloos ja enda vastutust oma tegevuse eest.	Meedia ja reklaam. Tarbijaõigused. Sotsiaalne surve, rühma mõju. Ühiskonnaliikmete õigused, seadusandlus, uimastikuriteod, uimastite kasutamisest tingitud majanduslikud kahjud, statistika. Eesmärkide seadmine, enesearendamine, iseseisev toimetulek. Õppimisvõimalused. Eesti haridussüsteem. Välisriiki õppima minek, vahetusõpilased	Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Toitumise mõju tervisele. Vaimne heaolu, vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud
Õpilane väljendab sobival viisil oma tundeid.	Ajalooündmuste põhjal tuuakse näited stressiolukorra kohta: talupoegade eluolu, talupoegade mässud, ristsõjad, naiste olukord ajaloo jooksul jne. Rõhutada tuleks, et viha ei lahenda pingelist olukorda.	Sotsiaalne surve, rühma mõju	Stress: stressorid, stressi kujunemine, stressiga toimetulek
Õpilane aktseptib inimeste erinevusi ning oskab arvestada neid suheldes.	Bütsants, viikingid, islam; Aafrika rahvaste orjastamine 17. sajandil, kultuurilise mitmekesisuse tekkimine emamaade ja kolooniate suhete põhjal. Industriaalühiskond, selle sotsiaalsed rühmad; heaoluühiskond, tarbimiskultuur, ühiskonna rühmade võimalused (nt Euroopast Ameerikasse ümberasujad 17.–18. sajandil; Prantsuse revolutsioon 18. sajandil); empaatia arendamine.	Sotsiaalne surve, rühma mõju. Eesmärkide seadmine, enesearendamine, iseseisev toimetulek; organisatsioonid; töötus, tööturg, eelarve, tööhõive, ettevõtlus. Ajakirjanduse roll ühiskonnas, sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, kultuuriline mitmekesisus, sotsiaalne õiglus, tõrjutus ja võrdõigluslikkus	Sotsiaalne tervis ja suhted: Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Seksuaalvähemused, seksuaalõigus kui seksuaalsusega seotud inimõigusi

	Sallivuse areng Teise maailmasõja järel. Informatsiooni leviku ja kättesaadavuse muutumine trükipressist internetini		
Õpilane seisab vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi.	Õpilane oskab oma seisukohti kaitstes kasutada fakte ajaloosündmustest või ajalooliste isikute tegevusest. Õpilane valdab piisavat korrektset sõnavara oma seisukohta avaldamiseks.	Euroopa Liit, riiklikud ja kohalike omavalitsuste tegevused, projektid, kampaaniad. Ajakirjanduse roll ühiskonnas, sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, kultuuriline mitmekesisus, sotsiaalne õiglus, tõrjutus ja võrdõiguslikkus	Sotsiaalne tervis ja suhted: suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Seksuaalvähemused, seksuaalõigus kui seksuaalsusega seotud inimõigusi.
Õpilane õpib tundma ning järgima ühiskondlike väärtusi, norme ja reegleid.	Õpilane saab ajaloo perioodide sisu õppides aru ühiskondlike normide vajalikkusest, inimestevaheliste suhete alusväärtustest ning väärtustest kristlikus ja islamikultuuris. Inimõiguste kehtestamise vajadus 20. sajandi sõdade taustal. Kasutades ajaloonäiteid, oskab õpilane põhjendada enda tehtud valikuid.	Rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, ennetusprojektid. Ühiskonnaliikmete õigused, seadusandlus, uimastikuriteod, uimastite kasutamisest tingitud majanduslikud kahjud, statistika. Õppimisvõimalused. Eesti haridussüsteem. Välisriiki õppima minek, vahetusõpilased	Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud
Õpilane omandab teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepsitud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas.	Ajaloo perioodide sisu õppides on õpilane mõistnud inimestevaheliste suhete muutumist ajaloos ning saab aru, et praegune ajaloo hetk toetub inimkonna senisele kogemusele; saab aru kriisiolukordade tekkest ja kriiside lahendamise võimalustest, mõistab enda vastutuse olulisust.	Abistamisega ja kriisidega seotud institutsioonid, riigi ja kohalike omavalitsuste ülesanded kriisiolukordade lahendamisel, kooli kriisiplaan, evakueerumine. Sotsiaalreklaamide ning kampaaniate eesmärk ja mõju, sotsiaalne surve, rühma mõju. Ühiskonnaliikmete õigused, seadusandlus, uimastikuriteod, uimastite kasutamisest tingitud majanduslikud kahjud, statistika	Kriis, selle olemus, käitumine kriisiolukorras, abistamine, abi otsimine ja leidmine. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid

Näidis: sotsiaalainete lõimimine

7. klass

Keskaja talupoja menüü

Võib olla nii üksi- kui ka paaristöö.

Eesmärk

Õpilased:

- 1) kinnistavad teadmisi keskaja põllumajandusest;
- 2) õpivad kasutama IT vahendeid info otsimiseks ja kokkuvõtte esitamiseks;
- 3) kasutavad oma menüü tegemisel tervisliku toitumise reegleid.

Lõimitavad õppeained: ajalugu ja inimeseõpetus

Aeg: 30–40 minutit

Õppevahendid: ajalooõpik, internetiühendusega arvuti või muu nutiseade; vihik märkmete tegemiseks

Tegevus

1. Tuletame meelde, mida kasvasid talupojad oma põldudel 9.–15. sajandil.
2. Tuletame meelde, mis oli talupoja tavaline igapäevane kehaline tegevus (põllutööd, metsatööd, ehitamine, parandamine jne).
3. Õpilased kasutavad kalorikulukalkulaatorit (<http://tap.nutridata.ee/27>) ja arvestavad välja, kui palju võis üks talupoeg kaloreid kulutada. Õpetajal ütleb, et keskaja inimesed olid lühemad kui meie praegu ning nad kaalusid vähem. Kui õpilased töötavad paaris, saavad nad omavahel jagada, kes arvestab peremehe ja kes perenaise vajaminevad kalorit ning toidu.
4. Nüüd tuleb õpilastel arutada, milline võis üks päev välja näha: millal tõusti (NB! kellaaegadest ei saa rääkida, oluline on päikese teekond päevakaarel), millal söödi, mitu toidukorda võis olla jne.
5. Lähtudes ajalooteadmisest, koostatakse menüü. Kaloreid aitab arvestada näiteks Ampser: <http://www.ampser.ee/index.php?page=2>. Õpilased peavad vaatama, et talupoeg saaks vajaminevad kalorit toiduga kaetud.
6. Tänapäeva toitumisvajaduste määramist vt <http://toitumine.ee>.
7. Õpilased võrdlevad keskaja menüüd ja enda menüüd. Saadakse teada, mida on menüüdes sarnast, mida erinevat. Tähtis on rõhutada toidulaua tervislikkust.
8. Järgmises ajalootunnis (või inimeseõpetuse tunnis) esitlevad õpilased oma tulemusi. Õpilased teavad ajaloos õpitust, et keskaja inimese eluiga oli üsna lühike. Kui toidulaua võimalused on üle vaadatud, siis osatakse arvata, miks.